

İHD

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ
HUMAN RIGHTS ASSOCIATION
KOMELEYA MAFÉN MIROVAN
ANTALYA

ANTALYA S TİPİ CEZA İNFAZ KURUMUNDA 7 MAYIS GÜNÜ YAŞANAN OLAYLAR HAKKINDA İLK İNCELEME RAPORU

12.07.2021

Mahpus aile ve akrabalarından ve mahpus vekillerinden derneğimize 8.07.2021 tarihinde yapılan telefon başvurularında, Antalya L Tipi C.İ.K. undan, aynı kampus içinde inşaatı tamamlanarak yeni açılan S Tipi C.İ.K.na nakil sürecinde, bazı mahpusların çıplak aramaya maruz bırakıldıkları ve darp edildiklerine ilişkin bilgi gelmiş ve yardım talep edilmiştir.

Bunun üzerine YK kararıyla, şubemiz Cezaevi ve Hukuk Komisyonu üyesi 3 avukat, hapishaneye inceleme ziyareti yapmak üzere görevlendirilmiştir.

9 Temmuz günü hapishanede ilk inceleme ziyareti gerçekleştirilmiş ve M.Ş., E.D. ve H. Y. adlı mahpuslarla heyet halinde görüşme yapılmış ve mahpusların bütün iddiaları tutanağa bağlanmıştır.

Gözlemler:

Görüşme kapalı görüş odalarında telefon aracılığı ile yapılmıştır. Görüşe gelen mahpuslar, T.C. kimlik numaralarının son 6 hanesini tuşlayarak, telefonların açılmasını sağlayabilmişlerdir. Bu husus, avukat görüşmelerinin hukuka aykırı olarak dinlendiği konusunda kuşku yaratmıştır.

H. Y'nin beyanı:

“7 Temmuz günü Antalya L Tipi C.İ.K'dan, S Tipi C.İ.K'na sevk edildik. Sevk sırasında hiçbir sorun yaşamadık. S Tipi hapishanede, kayıt ve eşya arama işlemleri yapılırken, bizleri bekleme odalarına aldılar. L Tipinde E-7 koğuşunda olanları bir odaya, diğer arkadaşları başka odaya almışlardı. Biz odada beklerken, ‘İnsanlık Onuru İşkenceyi Yenecek!’ şeklinde slogan sesleri gelmeye başladı. Biz de katıldık. Sonra İnfaz koruma memurları geldiler. Herkes aynı anda konuşursa, gerginlik artar diye düşündüğümüz için, E.A. adlı arkadaşın konuşmasına karar vermiştik. E.A. arkadaşı aramızdan almak istediler. Biz de bunu kabul etmeyeceğimizi söyledik. Sonra gidip bir süre sonra dönerek, herkesi tek kişilik odalara aldılar. Ben ve bir arkadaşım daha henüz bekleme odasında, müdür olduğunu söyleyen sivil giyimli birisi geldi. Beni normal aradı.’ Bunda bir sorun var mı’ diye sordu. Ben de bunda bir sorun olmadığını, ancak memurların bizi çıplak olarak aramak istediklerini söyledim. Bunun üzerine memurlara soran gözlerle baktı. Sonradan Silivri’den gelmiş olduğunu öğrendiğim bir memur ‘Ya bacak aralarına bir şey saklamışlarsa?’ dedi. Müdür biraz düşündükten sonra, kendi pantolonunu indirdi. ‘Ne var bunda şimdi?’ diye sordu. Çok şaşırılmıştım. Bunun ayıp ve onur kırıcı bir şey olduğunu söyledim. Bir süre daha tartışma devam etti. Beni de küçük arama odasında, çıplak aramaya maruz bıraktılar. Tişörtümü zorla çıkardılar. Pantolonumu indirdiler. Otur-kalk yaptırıldılar. Biz fiziki direniş göstermedik. Sadece slogan attık. X-Ray cihazının orada kameralar olduğu için normal arama yapıldı. Çıplak arama, X-Ray cihazının yanındaki küçük odalarda yapıldı. Koğuşlarımız 3 kişilik. Koğuş arkadaşlarım M.K. ve F.K. da benim gibi onur kırıcı muameleye maruz bırakıldılar. 2 gün önce S.A. adlı arkadaşı koridorda gördüm. Gözleri morarmıştı. Bu olaylar olurken, memurlardan ‘bayılma numarası yapıyor’ şeklinde sözler duymuştum. Kastettikleri S.A. olabilir diye

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ ANTALYA ŞUBESİ

Elmalı Mh. 1 Sk. Karabayır İşhanı Kat:3 No:17/55-56Muratpaşa/ANTALYA

Tel:0242/999159 • antalya@ihd.org.tr

düşünüyorum. Hepimiz hakkında disiplin soruşturması başlatılmış. Oysa biz normal aramaya karşı çıkmadık. Sadece onur kırıcı bir şey olan çıplak aramaya karşı slogan attık. Fiziken de direnmedik. İ.E. adlı arkadaşımızın tiki vardı. Vücuduna temas edildiğinde, aşırı tepki verirdi. Muhtemelen bu nedenle, memurun elini tutmuş olmalı. Tebliğ edilen disiplin soruşturması tutanağında, onun hakkında, memurun koluna tırnak geçirerek yaraladığı iddiası yer alıyor. Sayımlarda bir sıkıntı yaşamadık. Henüz kitaplarımız, defterlerimiz verilmedi. Şu anda yanınıza görüşe getirilirken de, koridorda başka hiç kimse olmadığı halde, getiren memurlardan birisi, aşağılayıcı ve azarlayıcı bir ses tonuyla, ‘Duvarın dibinden yürü’ diye bağırdı. Her an bir provokasyon olabilir diye endişe içinde yaşıyoruz.”

E.D’ın beyanı:

Biz 7 Temmuz günü Antalya L Tipi C.İ.K’undan, S Tipi C.İ.K’na sevk edildik. Daha önce hiç sevk tecrübem yoktu. Sevk sorunsuz geçti. Kayıt işlemleri ve eşya araması yapılırken, sıraya girmemizi söylediler. Sorun çıkmasın diye kabul ettik. Sonra beni tek kişilik bir odaya aldılar. Elleri eldivenli 2 memur geldi. ‘Arama yapacağız’ dediler. Kollarımı kaldırdım, ‘buyurun’ dedim. ‘Öyle değil, çıplak arayacağız’ dediler. ‘Fiziken direnmeyeceğimi, ama bunu kabul etmediğimi ve slogan atacağımı’ söyledim. ‘Tamam, sen işini yap, biz de işimizi yapalım’ dediler ve güldüler. Tişörtümü çıkardılar, pantolonumu ayaklarıma kadar indirdiler, çıkarmak üzerelerdi, başka memurlar geldi, o zaman durdular. Diğer arkadaşlar da slogan atıyordu. Beni dışarı çıkardılar. İ.E: ve M.Ş.1 gördüm, ikisinin de kollarına girilmişti, İ.E. ayakta duramıyordu. Ben ‘arkadaşlarımın yanına gitmek istediğimi’ söyledim. İ.E.ye, ‘sana ne yaptılar böyle?’ dedim, ‘beni dövdüler’ dedi. Sonra, müdür olduğunu söyleyen, sivil giyimli biri geldi, ‘sakin olun, ben halledeceğim’ dedi. M.Ş. ve F.T. adlı arkadaşları yere yatırıp, darp etmişler, ters kelepçe takmışlar, tek kişilik odalarda bekletilmişler. Bir ara girişe, hazır kıta geldi. Ancak müdür olduğunu söyleyen kişi ve Başmemur olduğunu sandığım kişi, ‘gerek yok’ diyerek geri gönderdi. Z.Ö. adlı hasta arkadaşımız, hastaneden geldiği için, L Tipi C.İ.K’unda, karantina koğuşundaydı. O da girerken darp edilmiş. İdrarından kan geliyormuş. S.K. adlı arkadaşımız da darp edilmiş. 24 saat sonra darp edilen arkadaşlar revire çıkmışlar. Ancak hekim ‘bunlar darp sayılmaz’ diyerek rapor vermemiş. Diğer sorunlarımıza gelince, sizinle ancak, T.C. kimlik numaramın son 6 hanesini tuşlayarak görüşebiliyorum. Koğuşlarımız henüz şantiye halinde. Dün, sabah sayımına gelen ekip bağırarak, dilekçeleri ayakta vermemiz şeklinde, tahrik edici davranışlarda bulundu. Yanınıza da iki memur eşliğinde geldim. Bir memur normaldi, ancak diğeri, emredici bir ses tonuyla, aşağılayıcı bir şekilde hitap ediyordu. Sistemli bir davranış olduğunu henüz söyleyemem.

M.Ş.’ın beyanı:

Biz Çarşamba günü L Tipi C.İ.K’undan sevk edildik. Çıkarken ya da yolda herhangi bir sorun yaşamadık. Girişte, eşyalar aranırken, bizi, mahkum kabul bölümünde bekleme odalarına aldılar. O arada E.D. adlı arkadaşımız, bir kabine alınmıştı. Ben UYAP kayıt odasındaydım. Slogan sesleri duydum. Ben de slogan attım. Aynı anda kameraların karşısında saldırdılar. Beni ve F.T.’adlı arkadaşı yere yatırdılar. Ters kelepçe yaptılar. Dizleriyle kafamıza, sırtımıza bastılar. Daha sonra bizi UYAP kayıt odasına soktular. O esnada bir sessizlik oldu. Kelepçelerimizi çıkardılar. Sonra S.A. adlı arkadaşı soyunma odasına aldılar. Oradan tekrar slogan sesleri geldi. Biz de slogan attık. F.T. ve beni yine yere yatırdılar. UYAP odasının önünde, F.T. adlı arkadaşına yine ters kelepçe taktılar. Kelepçe plastikti. Bizi yumrukladılar, tekmelediler. Bu sefer bana kelepçe takmadılar. Tam karşımızda, arama kabininin önünde İ.A. vardı, ona yumruk attılar, nefesi kesilmişti, fenalaştı, yere yığılacaktı, 3 memur tuttu, biri belinden tuttu, ikisi kollarına girdi. O sırada ben yere yatırılmıştım, her şeyi gördüm. Hapishane hekimi darp raporu vermedi. Beni, İ.E. ve F.T. adlı arkadaşları tek kişilik odaların olduğu bölüme götürdüler. F.T. ters kelepçeliydi, İ.E.’nin kelepçesi var mıydı göremedim. Ben kelepçeli değildim, beni zorla, odanın tuvaletine soktular, sonra odadaki bütün

eşyaları (yatak vb.) dışarı taşıdılar. Tahminen bizi 2 saat orada beklettiler. Ben tek kişilik odada iken, mazgaldan İ.E., Z.Ö. ve S.K. adlı arkadaşların koridordan geçirildiğini gördüm. Başlarını öne eğdirmişlerdi. Kelepçeli olup olmadıklarını göremedim. Sağ elimde şişlik ve morluk oluştu, serçe parmağım ve belimin sağ tarafında da morluk vardı. Yuvarlak, bozuk para gibi izlerdi. Memurların yüzüklerinin izine benziyordu. Belimdeki iz daha büyüktü, geçti şimdi. Elimdeki iz daha genişti ancak küçüldü. (Avukatlar tarafından da elinde iz olduğu gözlemlendi) Bana çıplak arama yapılmadı. Birkaç saat sonra, herkes koğuşlarına götürüldü. Yanımızdaki koğuşta, Z.Ö. ve F.T. kalıyorlar. Z.Ö'nün idrarından kan geliyormuş. F.T'nin ellerinde ve kollarında morluklar varmış. Diğer tarafımızdaki koğuşta ise, darp edilen arkadaşlardan S.A., İ.E. ve S.K. kalıyorlar. S.A. gözüne yumruk atılmış. S.K'nın durumu iyiymiş. İ.E. ilk 2 gün nefes alamadığını, ancak şimdi daha iyi olduğunu söyledi. Görüşe getirirken, açık bir hakaret olmadı. Ancak aşağılayıcı bir ses tonuyla hitap ediyorlar. Sayımlarda da öyle.”

DEĞERLENDİRME

07.07.2021 günü, Antalya L Tipi C.İ.K'undan, aynı kampüs içindeki, inşaatı yeni tamamlanmış olan S Tipi C.İ.K'na nakledilen mahpusların bir çoğunun çıplak aramaya maruz bırakıldıkları, buna karşı mahpusların 'İnsanlık Onuru İşkenceyi Yenecek' şeklinde slogan attıkları, akabinde bazı mahpusların, infaz koruma memurları tarafından darp edildikleri, yerlere yatırıldıkları, ters kelepçe takıldığı, tek kişilik odalara konuldukları tespit edilmiştir.

Tespit edilebilen, darp edilen ve hak ihlaline uğrayan mahpusların isimleri şöyledir: S.K, İ.E., F.T, M.Ş., Z.Ö, S.A.

Ne yazık ki, insanlık onuruna aykırı olarak değerlendirdiğimiz çıplak arama, 28.03.2020 tarih ve 2324 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararı ile yayımlanan, Ceza ve İnfaz Kurumlarının Yönetimi ve Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin infazı hakkında Yönetmelik md. 34 ile hukuksal bir dayanağa kavuşturulmuştur. Yönetmeliğin iptali doğrultusunda açılan davalar devam etmektedir.

İlgili yönetmelik md. 34 fıkra 2 de ' Hükümlünün üzerinde kuruma sokulması veya bulundurulması yasak madde veya eşya bulunduğu ilişkin ciddi emarelerin varlığı ve kurum en üst amirinin gerekli görmesi halinde' çıplak veya beden çukurlarında arama yapılabileceğini düzenlemektedir.

AİHM, bir takım kararlarında çıplak aramaların kabulü için güvenlik nedeniyle gerekli, haklı ve zorunlu nedenlere dayandığını ortaya koyan, insan onuruyla bağdaşır nitelikte unsurların olması gerektiğini belirtmiştir. AİHM, çıplak aramaya dayanak olarak sunulan gerekçenin, maruz kalan kişiler bakımından somutlanması, “zorunluğun” özelleştirilerek açıklanması gerektiğini belirtmektedir. Dolayısıyla Mahkeme'ye göre genel bir risk hali, soyut bir firar ihtimali ve sadece mahpusun yargılandığı suçun tipiyle ilgili düşünceler çıplak aramayı haklı göstermemektedir. Mahkeme de birçok kararında kuruma giriş ve çıkışlarda genel bir uygulama haline gelen çıplak aramanın mahpus özelinde somut bir tehlike olmadığı gerekçesine dayanarak AİHS'nin 3. Maddesinin ihlal edildiğinden bahisle esastan ihlal kararı vermiştir. (Bkz Pawel Pawlak kararı) İç beden araması elle arama şeklinde olabileceği gibi mahpusa “otur- kalk, ıkın” gibi talimatlar verilmesi suretiyle de aramanın gerçekleştirildiği son derece onur kırıcı olup işkence ve kötü muamele yasağı ilkesini ihlal etmektedir.

Hiçbir somut şüphe yokken, mahpusların, onur kırıcı bir muamele olan, çıplak aramaya maruz bırakılması, işkence ve onur kırıcı muamele yasağının ihlali anlamına gelmektedir.

Antalya S Tipi C.İ.K'unda yaşanan olayda, çıplak aramaya maruz kalan ve buna sloganlarla tepki gösteren mahpuslar, yürüme mesafesiyle 10 dakikalık uzaklıkta olan, L Tipi C.İ.K'undan nakil olmuşlardır.

Aynı kampüs içindeki başka bir hapisaneden nakledilen mahpusların hepsiyle ilgili, herhangi bir somut

ve ciddi emare değerlendirmesi yapılamayacağı açıktır.

Hatta, mahpus H. Y.'ün beyanından, kurum müdürünün çıplak aramadan haberdar dahi olmadığı, uygulama rutin olarak bütün cezaevlerinde yapıldığı için, memurların inisiyatifiyle başladığı değerlendirilebilir. Mahpusun beyanından 1. Müdür mü, 2. Müdürlerden birisi mi olduğu anlaşılmayan amirin, mahpusları ikna etmek için, kendi pantolonunu indirdiğine ilişkin, başvuru beyanı, gelinen noktanın garabeti açısından, son derece düşündürücüdür.

Ne yazık ki, bölgedeki hapisanelerde, nakil yoluyla gelen veya yeni tutuklanan her mahpusun, somut ve ciddi emare değerlendirmesine gerek duyulmadan, rutin olarak onur kırıcı bir uygulama olan çıplak aramaya maruz bırakıldığı anlaşılmaktadır. Tepki gösteren mahpuslar ise, şiddete maruz kalmakta ve bizzat bu uygulamayı gerçekleştiren memurların tutanaklarına dayanarak, aramayı engelledikleri gerekçesiyle, disiplin soruşturmaları ve disiplin cezalarıyla karşılaşmaktadırlar.

Kendisi zaten insan onurunu çiğneyen bir uygulama olan, çıplak arama uygulaması, karşı çıkan mahpuslara cebir ve şiddet uygulanması yoluyla, mahpusları aç-susuz hücrelere atma vb. başka hak ihlallerine neden olmakta, hapisanelerde şiddeti arttırmakta ve gerilimi yükseltmektedir. Alanya L Tipi C.İ.K'unda da, nakil yoluyla başka hapisanelerden getirilen mahpusların çıplak aramaya maruz bırakıldıkları ve karşı çıktıkları için, darp edildiklerine ilişkin derneğimize başvurular yapılmıştır.

Gerek çıplak arama, gerekse buna sloganlarla tepki gösteren mahpuslara uygulanan şiddet, 5237sayılı Türk Ceza Kanunu 77 ve 94 maddelerinde ve AİHS'nin 3. Maddesi düzenlenen **“Hiç kimse işkenceye veya insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele veya cezaya tabi tutulamaz”** ilkesi ve T.C. Anayasası md. 17'sinde düzenlenen işkence ve onur kırıcı muamele yasağının ihlalini oluşturmaktadır.

Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün 4. Maddesine göre, *“Kurumlarda hükümlülerin düzenli bir yaşam sürdürmeleri sağlanır. Hürriyeti bağlayıcı cezanın zorunlu kıldığı hürriyetten yoksunluk, insan onuruna saygının korunmasını sağlayan maddi ve manevi koşullar altında çekirilir.”* 5. Maddesine göre ise *“Kurumlarda, hükümlülerin yaşam hakları ile beden ve ruh bütünlüklerini korumak üzere her türlü koruyucu tedbirin alınması zorunludur. Ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazında zalimane, insanlık dışı, aşağılayıcı ve onur kırıcı davranışlarda bulunulamaz.”*

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin, Ceza İnfaz Alanındaki Tavsiye Kararlarının 72/1 maddesine göre, cezaevleri, tüm mahpuslara insanca davranma ve insan olmalarından kaynaklanan onurlarına saygı gösterme zorunluluğunu kabul eden etik koşullar içerisinde yönetilmelidir.

5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin Uygulanması hakkında kanunu Md. 1 hükmündeki ayrımcılık yasağı ve Md. 2, fk. 2 hükmündeki **‘Ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazında zalimane, insanlık dışı, aşağılayıcı ve onur kırıcı davranışlarda bulunulamaz’**

Yukarıda özetlenen uluslararası sözleşmelere, Anayasaya ve yasaya açıkça aykırı olan, ilgili yönetmelik maddesinin acilen kaldırılması, tedbiren Adalet Bakanlığı'nın, iç genelgeyle, uygulamanın durdurulmasını sağlaması elzemdir.

İHD Antalya Şubesi Hukuk Komisyonu

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ ANTALYA ŞUBESİ

Elmalı Mh. 1 Sk. Karabayır İşhanı Kat:3 No:17/55-56Muratpaşa/ANTALYA
Tel:0242/999159 • antalya@ihd.org.tr